

Ελληνική εκπαίδευση στα ρουμανικά παράλια του Ευξείνου Πόντου

Summary :

Στις παραδουνάβιες ελληνικές παροικίες της Ρουμανίας ιδρύθηκαν, από τις αρχές του 19ου αιώνα, πολλά ελληνικά σχολεία, τόσο αρρεναγωγεία όσο και παρθεναγωγεία. Τα περισσότερα ήταν κατώτερης βαθμίδας, αλλά υπήρχαν και αξιόλογα γυμνάσια (Βενιέρη, Πρόοδος, Πυλαρινού). Κάποια, κυρίως τα κοινοτικά, απέβλεπαν στα λαϊκά στρώματα των παροικιών. Το 1905 λόγω της διακοπής των ελληνορουμανικών διπλωματικών σχέσεων έκλεισαν τα περισσότερα, ενώ στα Μεσοπολεμικά χρόνια όλα τα ελληνικά σχολεία ήταν πλέον κοινοτικά, υπό την επιβλεψη και του ελληνικού κράτους.

Date

αρχές 19ου αιώνα - Μεσοπόλεμος

Geographical Location

ρουμανικά παράλια Εύξεινου Πόντου

1. Οι απαρχές

Οι παραδουνάβιες ηγεμονίες της Βλαχίας και της Μολδαβίας ήταν κέντρα ελληνικής παιδείας από τα τέλη του 17ου αιώνα μέχρι και την Ελληνική Επανάσταση του 1821. Οι «Αυθεντικές» Ακαδημίες του Βουκουρεστίου και του Ιασίου συνιστούσαν δύο από τα σημαντικότερα ελληνικά εκπαιδευτικά ιδρύματα, ανώτερης ουσιαστικά βαθμίδας, και είχαν αποκτήσει φήμη σε όλη την περιοχή των Βαλκανίων.¹

Ωστόσο, στα παραδουνάβια αστικά κέντρα και, συγκεκριμένα, στη [Βραΐλα](#) και το [Γαλάτσι](#), δε φαίνεται να είχε αναπτυχθεί η ελληνική παιδεία, μολονότι υπήρχαν κάποια σχολεία κατώτερης βαθμίδας.² Όμως, η ανάπτυξη του εμπορίου σε αυτές τις δύο πόλεις μετά την απελευθέρωση της ναυτιλίας στο Δούναβη με τη συνθήκη της Αδριανούπολης του 1829, και η [εγκατάσταση](#) εκεί αξιοσημείωτου αριθμού Ελλήνων, κυρίως [εμπόρων](#), οδήγησε στην ίδρυση πολλών ιδιωτικών σχολείων με γλώσσα διδασκαλίας τα ελληνικά.

Χαρακτηριστικά, το 1838 λειτουργούσαν στη Βραΐλα τέσσερα ελληνικά σχολεία. Αυτά ήταν κατώτερης βαθμίδας και απευθύνονταν βέβαια όχι μόνο σε Έλληνες, αλλά και σε Ρουμάνους και Βουλγάρους, ενώ διδάσκονταν συχνά και εμπορικά μαθήματα.³ Οι ρουμανικές αρχές θεώρησαν ότι έπρεπε να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό των ιδιωτικών σχολείων, στα οποία σπανίως διδασκόταν η ρουμανική γλώσσα, εντάσσοντας τη διδασκαλία της ελληνικής, όπως και εμπορικών μαθημάτων, στην Κεντρική Σχολή της πόλης, κίνηση που είχε κάποια επιτυχία, μολονότι ο αριθμός των ελληνικών ιδιωτικών σχολείων δε μειώθηκε ιδιαίτερα.⁴

Όπως αναφέραμε, αυτά τα ιδιωτικά σχολεία δε φαίνεται να ήταν υψηλού επιπέδου. Από τα μέσα του 19ου αιώνα πάντως ιδρύονταν σχολεία με καλύτερη οργάνωση και μεγαλύτερες φιλοδοξίες, όπως φαίνεται και από το γεγονός ότι στα περισσότερα διδάσκονταν πολλές γλώσσες πέραν των ελληνικών, όπως ρουμανικά, γαλλικά, γερμανικά, ενώ το διδακτικό προσωπικό αποτελούνταν από 4-5 δασκάλους και όχι μόνο έναν. Τα πλέον επιτυχημένα ελληνικά σχολεία, που είχαν μάλιστα και γυμνασιακό τμήμα, ήταν το «Ελληνικόν Εκπαιδευτήριον» υπό τη διεύθυνση του Αναστασίου Βενιέρη και το «Ελληνικόν Λύκειον» του Χαρ. Μητρόπουλου, ο οποίος είχε σπουδάσει στη Γερμανία. Τα δύο αυτά σχολεία βρίσκονταν στο Γαλάτσι και είχαν ιδρυθεί το 1857 και το 1859 αντίστοιχα.⁵

Την ίδια περίοδο ιδρύθηκαν και τα πρώτα ελληνικά παρθεναγωγεία, όπου συχνά δινόταν έμφαση στη διδασκαλία της γαλλικής και όπου, πέρα από τις Ελληνίδες, πολλές μαθήτριες ήταν ρουμανικής, εβραϊκής και βουλγαρικής καταγωγής. Ένα αξιόλογο παρθεναγωγείο, το «Εν Βραΐλα Γαλλικόν Παρθεναγωγείον», συστάθηκε το 1860 από τη Γαλλίδα Antoinneta Sarjanny, σύζυγο του Έλληνα δασκάλου Νικολάου Σαρριωάννη, ενώ από το 1864 το διηύθυνε η Ελίζα Δημοπούλου.⁶

2. Ελληνικές συσσωματώσεις και αναδιοργάνωση της ελληνικής εκπαίδευσης

Ελληνική εκπαίδευση στα ρουμανικά παράλια του Ευξείνου Πόντου

Ουσιαστική ανάπτυξη γνώρισε η ελληνική εκπαίδευση από τις αρχές της έβδομης δεκαετίας του 19ου αιώνα, όταν δηλαδή ιδρύθηκαν οι πρώτες ελληνικές κοινότητες, ενώ παράλληλα στο τέλος της δεκαετίας και στις αρχές της επόμενης συστάθηκαν ποικίλοι [φιλεκπαιδευτικοί σύλλογοι](#).⁷ Στους κοινοτικούς κανονισμούς οριζόταν ως στόχος η σύσταση αρρεναγωγείου και παρθεναγωγείου και, πράγματι, η κοινότητα του Γαλατσίου συνέστησε κοινοτικό «προκαταρκτικό σχολείο» ήδη από το 1864, προτού μάλιστα οικοδομήσει κοινοτική εκκλησία.⁸ Η ανάπτυξη της ελληνικής εκπαίδευσης στην περιοχή της [Ντομπρουτσά](#) (Δοβρουτσά), που βρισκόταν μέχρι το 1878 υπό οθωμανικό έλεγχο, φαίνεται ότι καθυστέρησε, καθώς οι εκεί ελληνικές κοινότητες ([Τούλτσα](#), [Σουλινάς](#), [Κωνσταντζά](#)) δεν ήταν τόσο ισχυρές οικονομικά. Πάντως και εκεί ιδρύθηκαν διάφορα σχολεία, είτε από συλλόγους στις πρώτες δύο παροικίες είτε από την ίδια την επιτροπή της κοινότητας, σχεδόν πάντοτε σε συνεργασία με τον [Ελληνικό Φιλολογικό Σύλλογο Κωνσταντινουπόλεως](#).⁹

Είναι αξιοσημείωτο πάντως ότι στη Βραΐ λα, που ήταν και η σημαντικότερη ελληνική παροικία στη Ρουμανία, οι υπερβολικές δαπάνες και η μακροχρόνια ανέγερση του κοινοτικού ναού ώθησαν στη σύσταση του Ελληνικού Φιλόμουσου Συλλόγου, που φρόντισε για την ίδρυση ενός παρθεναγωγείου το 1870. Ωστόσο, η διάσπαση του συλλόγου το 1874 και η αποδιοργάνωση του σχολείου οδήγησαν την κοινότητα να αναλάβει υπό την ευθύνη της το παρθεναγωγείο. Αργότερα, το 1887, η κοινότητα έθεσε υπό τον έλεγχό της και το αρρεναγωγείο του Φιλανθρωπικού Συλλόγου της Ελληνικής Υπαλληλίας «Ο Ερμής».¹⁰ Από τις αρχές της δεκαετίας του 1880, τα σχολεία που είχαν ιδρυθεί από συλλόγους αντικαταστάθηκαν από κοινοτικά.

Η σύσταση σχολείων από τις κοινότητες και τους συλλόγους συνιστά καμπή στην ιστορία της ελληνικής εκπαίδευσης στα ρουμανικά παράλια του Ευξείνου Πόντου, καθώς το ενδιαφέρον για την εκπαίδευση των «ελληνοπαίδων» εντάσσεται στο «δημόσιο» λόγο των παροικιών και θα αποτελεί εφεξής πυρήνα των «καθηκόντων» κοινοτικών επιτροπών και παροικιακών ελίτ.

3. Τα ελληνικά σχολεία στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα

Η ίδρυση των κοινοτικών σχολείων δε συνεπαγόταν ότι είχαν εκλείψει οι αιτίες σύστασης ιδιωτικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Αντιθέτως ο ξεκάθαρος «φιλανθρωπικός» χαρακτήρας των κοινοτικών ιδρυμάτων ωθούσε τους πλέον ευκατάστατους Έλληνες των παροικιών να στέλνουν τα παιδιά τους σε ιδιωτικά σχολεία, ιδίως μάλιστα τα κορίτσια. Άλλωστε, τα σχολεία που λειτουργούσαν με ευθύνη κοινοτικών επιτροπών είχαν πολύ μεγάλο αριθμό μαθητών¹¹ και, επιπλέον, ήταν αποκλειστικά κατώτερης παιδείας, μη διαθέτοντας σχεδόν ποτέ «γυμνασιακές» τάξεις. Δεν πρέπει επίσης να λησμονούμε ότι έφοροι των σημαντικότερων ιδιωτικών σχολείων ήταν οι πλέον προβεβλημένοι Έλληνες έμποροι και βιομήχανοι των παροικιών.

Τα καλύτερα οργανωμένα ελληνικά ιδιωτικά σχολεία σε όλη τη Ρουμανία βρίσκονταν στη Βραΐ λα και το Γαλάτσι, ιδίως μάλιστα στο δεύτερο. Στο Γαλάτσι το «Ελληνικόν Εκπαιδευτήριον» του Α. Βενιέρη συνέχισε τη λειτουργία του μέχρι και τις αρχές του 20ού αιώνα. Είχε γυμνασιακές τάξεις, ενώ, πέρα από τα ελληνικά, οι μαθητές διδάσκονταν και τα ρουμανικά, γαλλικά, γερμανικά και ιταλικά. Ανάμεσα στους διδάσκοντες συμπεριλαμβάνονταν οι μετέπειτα καθηγητές των πανεπιστημίων Βουκουρεστίου, Ιασίου και Αθηνών Δημοσθένης Ρούσος, Νικ. Δόσιος και Χρήστος Ανδρούτσος. Αξιόλογο ήταν επίσης το σχολείο του Γεώργιου Χρυσοχοΐ δη στη Βραΐ λα.¹²

Στις αρχές του 20ού αιώνα, από τα σημαντικότερα ελληνικά ιδιωτικά εκπαιδευτήρια ήταν εκείνο που λειτουργούσε υπό τη διεύθυνση του Κεφαλλονίτη διδάκτορα Φιλοσοφίας Διονυσίου Πυλαρινού (με σπουδές στο Μόναχο), το οποίο βρισκόταν στο Γαλάτσι, και το σχολείο «Πρόοδος» στη Βραΐ λα.¹³ Μεταξύ των σχολείων υπήρχε ανταγωνισμός που οδήγησε στην απόφαση του ελληνικού υπουργείου Εκπαιδείσεως να αναγνωρίσει και τα δύο ως γυμνάσια.¹⁴

3.1. Διδακτικό προσωπικό – Πρόγραμμα

Οι δάσκαλοι και οι δασκάλες των ελληνικών σχολείων στη Ρουμανία σπάνια είχαν ανώτερη μόρφωση και γενικότερα το επίπεδό τους ποίκιλλε. Πάντως, οι διευθυντές των σχολείων, τόσο των κοινοτικών όσο και των ιδιωτικών, ήταν συνήθως

Ελληνική εκπαίδευση στα ρουμανικά παράλια του Ευξείνου Πόντου

διδάκτορες φιλοσοφίας, είτε του Πανεπιστημίου Αθηνών είτε γερμανικών πανεπιστημίων, ενώ πολλοί από τους διδάσκοντες στις γυμνασιακές τάξεις των ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων ήταν επίσης ανώτερης μόρφωσης. Αντίθετα, οι δάσκαλοι των κοινοτικών αρρνεαγωγείων ήταν συχνά απόφοιτοι γυμνασίων της Αθήνας και πόλεων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, συνήθως του Μοναστηρίου (Μπίτολα) και της Θεσσαλονίκης, ενώ οι δασκάλες είχαν αποφοιτήσει είτε από το Αρσάκειο είτε από παρθεναγωγεία της Κωνσταντινούπολης. Γενικότερα, το επίπεδο των διδασκαλισσών ήταν αισθητά χαμηλότερο, όπως άλλωστε ίσχυε και στην Ελλάδα.¹⁵

Όσον αφορά το πρόγραμμα, γινόταν προσπάθεια να ακολουθεί εκείνο των σχολείων στην Ελλάδα, με την προσθήκη βέβαια της διδασκαλίας της ρουμανικής γλώσσας. Επίσης, σε αρκετά αρρνεαγωγεία διδάσκονταν εμπορικά μαθήματα και ξένες γλώσσες (κυρίως γαλλικά και γερμανικά). Τα σχολικά βιβλία ήταν σχεδόν πάντοτε παρόμοια με εκείνα που ήταν σε χρήση στην Ελλάδα, όπως π.χ. το Αλφαβητάριο Παπαμάρκου.¹⁶

4. Η πολιτική του ρουμανικού κράτους έναντι των ελληνικών σχολείων

Για τις ρουμανικές αρχές τα ελληνικά σχολεία εντάσσονταν όλα στην ίδια κατηγορία, ήταν δηλαδή όλα ιδιωτικά, άσχετα αν είχαν ιδρυθεί από ιδιώτες, κοινότητες ή φιλεκπαιδευτικούς συλλόγους.¹⁷ Ωστόσο, η πολιτική των ρουμανικών αρχών έναντι των ελληνικών σχολείων δε στάθηκε απaráλλακτη καθ' όλο το 19ο αιώνα. Αρχικά, φαίνεται ότι ιδίως οι τοπικές αρχές αντιλαμβάνονταν ότι τα ελληνικά ιδιωτικά σχολεία κάλυπταν υπαρκτές ανάγκες, όχι μόνο των Ελλήνων αλλά και των Ρουμάνων, ιδίως μάλιστα στον τομέα της εκπαίδευσης θηλέων. Χαρακτηριστικά, οι αρχές της Βραΐλας υποστήριζαν ένθερμα τη σύσταση γαλλοελληνικού παρθεναγωγείου το 1862.¹⁸

Αν η στάση των τοπικών αρχών ήταν ευέλικτη, εκείνη των κρατικών εκπαιδευτικών αρχών ήταν μάλλον περισσότερο άκαμπτη, τουλάχιστον θεωρητικά. Ήδη το 1860 ο σχολικός επιθεωρητής του νομού Βραΐλας κατήγγειλε ότι τα ιδιωτικά σχολεία της πόλης, κυρίως ελληνικά και εβραϊκά, δεν καλλιεργούσαν στους μαθητές τους «εθνικά» αισθήματα.¹⁹

Γενικότερα, από τα τέλη του 19ου αιώνα η πολιτική των ρουμανικών αρχών σκλήρυνε, όπως καταδεικνύεται από το προσωρινό κλείσιμο κάποιων σχολείων σε Γαλάτσι και Σουλινά.²⁰ Ωστόσο η λειτουργία της πλειονότητας των ελληνικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ανεστάλη το 1905, μετά και την απόφαση της ρουμανικής κυβέρνησης να διακόψει τις διπλωματικές σχέσεις της με την Ελλάδα και να καταγγείλει τη συμφωνία του 1900, με την οποία είχε αναγνωρίσει τις ελληνικές κοινότητες. Ως αιτία του κλεισίματος των σχολείων αναφέρθηκαν το ανεπαρκές διδακτικό προσωπικό, που αγνοούσε τη ρουμανική γλώσσα, η έλλειψη σεβασμού έναντι της ιστορίας της Ρουμανίας, τα επικίνδυνα και ανθυγιεινά κτήρια και η χρήση απαγορευμένων διδακτικών εγχειριδίων. Ουσιαστική αιτία ήταν, όμως, η όξυνση στις σχέσεις των δύο κρατών λόγω των συγκρούσεων στη Μακεδονία. Μόνο τα κοινοτικά σχολεία στο Γαλάτσι, η ιδιωτική σχολή του Δ. Πυλαρινού στην ίδια πόλη και το κοινοτικό παρθεναγωγείο στην Τούλτσα επιβίωσαν. Συνολικά έκλεισαν 7 σχολεία.²¹

Οι ελληνικές κοινότητες αντέδρασαν χωρίς αποτέλεσμα και οι περισσότερες κατάφεραν να πετύχουν να επαναλειτουργήσουν τα σχολεία τους μόνο μετά την ομαλοποίηση των ελληνορουμανικών σχέσεων, από τις αρχές της επόμενης δεκαετίας.

5. Τα Μεσοπολεμικά χρόνια

Οι πληροφορίες που έχουμε για την ελληνική εκπαίδευση στη Ρουμανία κατά τα Μεσοπολεμικά χρόνια είναι λιγότερες. Ωστόσο, είναι σίγουρο ότι ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα δε λειτουργούσαν πια και τα ελληνικά σχολεία ήταν πλέον υπό τον έλεγχο των κοινοτήτων. Οι ισχυρότερες κοινότητες, εκείνες της Κωνσταντζας, του Γαλατσίου και της Βραΐλας, συντηρούσαν τουλάχιστον δύο κατώτερα εξατάξια σχολεία, ένα αρρνεαγωγείο και ένα παρθεναγωγείο, σε ιδιόκτητα κτήρια. Επίσης με την υποστήριξη του ελληνικού κράτους είχαν οργανωθεί γυμνάσια στο Γαλάτσι και την Κωνσταντζα.²²

Αντίθετα σε διάφορες ελληνικές κοινότητες (Τούλτσας, Σουλινά) που αντιμετώπιζαν οικονομικά προβλήματα, τα σχολεία,

Ελληνική εκπαίδευση στα ρουμανικά παράλια του Ευξείνου Πόντου

συχνά μεικτά, έκλειναν και είχαν ανάγκη από τη βοήθεια του ελληνικού κράτους προκειμένου να λειτουργήσουν ομαλά.²³

Με την εγκαθίδρυση κομμουνιστικού καθεστώτος στη χώρα μετά το 1945 τα κοινοτικά ελληνικά σχολεία σταδιακά έκλεισαν, αν και συγκροτήθηκαν ελληνικά σχολεία υπό την επίβλεψη της ρουμανικής κυβέρνησης για τα παιδιά των Ελλήνων πολιτικών προσφύγων του Εμφύλιου Πολέμου.

1. Βλ. Camariano-Cioran, A., *Les Académies princières de Bucarest et de Jassy et leurs professeurs* (Thessaloniki 1974).
2. Στο Γαλάτσι λειτουργούσε στις αρχές του 19ου αιώνα το σχολείο του Δημητρίου Ιθακήσιου.
3. Βλ. Perianu, R., *Istoria școalelor din orașul și județ ul Brăila (1832-1864)* (București 1941), σελ. 111-112· Filip, C., *Comunitatea greacă de la Brăila, 1864-1900* (Brăila 2004), σελ. 70-73. Συνολικά για τα ιδιωτικά ελληνικά σχολεία στις δύο ηγεμονίες βλ. Papacostea-Danielopolu, C., *Convergences culturelles gréco-roumaines (1774-1859)* (Thessaloniki 1998), σελ. 268-272.
4. Perianu, R., *Istoria școalelor din orașul și județ ul Brăila (1832-1864)* (București 1941), σελ. 22-23, 69-73.
5. Βλ. Μπελιά, Ε.Δ., «Ο Ελληνισμός της Ρουμανίας κατά το διάστημα 1835-1878 (Συμβολή στην ιστορία του επί τη βάσει των ελληνικών)», Δελτίον της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος 26 (1983), σελ. 30-31· Papacostea-Danielopolu, C., *Comunitățile grecești din România în secolul al XIX-lea* (București 1996), σελ. 85-89. Αναλυτικά στοιχεία για το σχολείο του Βενιέρη βρίσκουμε στο Μπαμπούνης, Χ.Δ., «Το Ελληνικό Εκπαιδευτήριο Βενιέρη στο Γαλάτσι της Ρουμανίας (1857-1899)», στο Θητεία. Τιμητικό αφιέρωμα στον Καθηγητή Μ.Γ. Μερρακλή (Αθήνα 2002), σελ. 447-456. Βλ. επίσης Κανονισμός του εν Γαλατσίω Ελληνικού Εκπαιδευτηρίου. Συνταχθείς επί τη βάσει κανονισμών των εν Ελλάδι και Γαλλία Δημοσίων και Ιδιωτικών Εκπαιδευτηρίων (Γαλάτσι 1859).
6. Βλ. Ιστορικό Αρχείο Υπουργείου Εξωτερικών Ελλάδος, φάκ. 77/2α, 1863, Υποπρόξενος Βραΐλας Β. Αντωνιάδης, προς Υπουργόν Εξωτερικών Π. Καλλιγάν, αρ. 563, 18 Οκτωβρίου 1863. Για το πρόγραμμα του σχολείου βλ. Κανονισμός και διοργανισμός του εν Βραΐλα Γαλλικού Παρθεναγωγείου (Βραΐλα 1864). Ο κανονισμός κυκλοφόρησε επίσης στη γαλλική και ρουμανική γλώσσα.
7. Για τους ελληνικούς συλλόγους στη Ρουμανία βλ. Κοντογώργης, Δ.Μ., «Οι ελληνικοί σύλλογοι στη Ρουμανία κατά το 19ο αιώνα. Συμβολή στη μελέτη της ανάπτυξης του συλλογικού φαινομένου στον παροικιακό ελληνισμό», στο Δημάδης, Κ.Α. (επιμ.), *Ο ελληνικός κόσμος ανάμεσα στην εποχή του Διαφωτισμού και στον εικοστό αιώνα*, τόμ. Γ' (Αθήνα 2007), σελ. 91-104.
8. Βλ. Κανονισμός της προκαταρκτικής Σχολής της εν Γαλατσίω Ελληνικής Κοινότητας (Γαλάτσι 1864).
9. Βλ. Μπελιά, Ε.Δ., «Ο Ελληνισμός της Ρουμανίας κατά το διάστημα 1835-1878 (Συμβολή στην ιστορία του επί τη βάσει των ελληνικών)», Δελτίον της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος 26 (1983), σελ. 31-32. Ειδικότερα για τα ελληνικά σχολεία στην Κωνσταντζα βλ. Μάνεσης, Σ., «Η ελληνική κοινότης Κωνσταντζής Ρουμανίας», στο *Mélanges offerts à Octave et Melpo Mérlie* II (Αθήνα 1952), σελ. 92-93.
10. Βλ. Filip, C., *Comunitatea greacă de la Brăila, 1864-1900* (Brăila 2004), σελ. 82-88. Βλ. επίσης Λογοδοσία της Επιτροπής της ενταύθα Ελλ. Κοινότητας του λήξαντος έτους 1879. Απαρτιζομένης εκ των κυρίων Μ. Γκιώνη, Γ. Μάτσα, Μ. Γριμάνη, Γ. Τραυλού και Π. Λαζαρή, αναγνωσθείσα εν γενική των μελών συνεδρίαση τη 17η Φεβρουαρίου 1880 (Βραΐλα 1880), σελ. 7-8. Directia Județeană a Arhivelor Naționale Brăila, Fond Comunitatea Greacă din Brăila 12/1887.
11. Σχετικά με το μεγάλο αριθμό των μαθητών στα κοινοτικά σχολεία σε σχέση με τα ιδιωτικά βλ. Rados, L. (επιμ.), *Școlile grecești din România (1857-1905): Restituți și documentare* (București 2006), σελ. 21-22.
12. Βλ. Μεταξάς-Λασκαράτος, Δ., *Ελληνικά παροικιακά Ρωσσίας και Ρωμουνίας* (Βραΐλα 1900), σελ. 125· Papacostea-Danielopolu, C., *Comunitățile grecești din România în secolul al XIX-lea* (București 1996), σελ. 86-87, 115-118· Filip, C., *Comunitatea greacă de la Brăila, 1864-1900* (Brăila 2004), σελ. 75-78.
13. Βλ. Papacostea-Danielopolu, C., *Comunitățile grecești din România în secolul al XIX-lea* (București 1996), σελ. 83-85· Filip, C., *Comunitatea greacă de la Brăila, 1864-1900* (Brăila 2004), σελ. 78-80.
14. Βλ. Ιστορικό Αρχείο Υπουργείου Εξωτερικών, φάκ. 45/1, 1905. Légation royale de Grèce en Roumanie [Α. Τομπάκης], αρ. 764, 30 Οκτωβρίου 1904,

Ελληνική εκπαίδευση στα ρουμανικά παράλια του Ευξείνου Πόντου

προς Α. Ρωμάνον, Υπουργόν των Εξωτερικών.

15. Βλ. Rados, L. (επιμ.), *Școlile grecești din România (1857-1905): Restituț ii documentare* (București 2006), σελ. 16-19 και τα έγγραφα στις σελίδες 105, 297.
16. Βλ. Rados, L. (επιμ.), *Școlile grecești din România (1857-1905): Restituț ii documentare* (București 2006), σελ. 23-34 και τα έγγραφα στις σελίδες 106-109, 169-173, 264-265.
17. Πρβλ. τις παρατηρήσεις του Rados, L. (επιμ.), *Școlile grecești din România (1857-1905): Restituț ii documentare* (București 2006), σελ. 8.
18. Βλ. φάκ. Arhivele Naț ionale Istorice Centrale ale României, Ministerul Cultelor și a Instruc ț iunii Publice, 87/1862, Comitetulu Scolaru din Brailla (Major K. Petrescu [Presedinte comitetului], I. Minowits), αρ. 106, 27 Iunie 1862, προς Υπουργό Παιδείας.
19. Βλ. Arhivele Naț ionale Județ ului Brăila, fond Prefectura Brăilei, 21/1860, Profesor Superior G. Patriciu προς On. Administraț iu de Braila, αρ. 11, 12 Februarie 1860.
20. Ιστορικό Αρχείο Υπουργείου Εξωτερικών Ελλάδος, φάκ. Β29/3, 1885, Ελληνική Πρεσβεία εν Ρουμανία (Μ.Ν. Δραγούμης), αρ. 239, 18/30 Μαρτίου 1885, προς Υπουργόν Εξωτερικών Α. Κοντόσταυλον.
21. Πρβλ. Rados, L. (επιμ.), *Școlile grecești din România (1857-1905): Restituț ii documentare* (București 2006), σελ. 37-39. Έγγραφα αναφορικά με το κλείσιμο των σχολείων Βραί λας και Γαλατσίου ό.π., σελ. 86-104, 288-295 και Ιστορικό Αρχείο Υπουργείου Εξωτερικών Ελλάδος, φάκ. 31/2, 1906, Πρόξενος Βραί λας Μ. Παπαδάκης, προς Υπουργείον Εξωτερικών, αρ. 505, 3 Δεκεμβρίου 1905, και Πρόξενος Βραί λας Μ. Παπαδάκης, προς Υπουργείον Εξωτερικών, αρ. 525, 17/30 Δεκεμβρίου 1905.
22. Βλ. Ελληνική Κοινότης Γαλαζίου. Λογοδοσία των πεπραγμένων μετ' αναλυτικού πίνακος ισολογισμού χρήσεως 1920-1923 (Κωνσταντζα χ.χ.), σελ. 4-7. Μάνεσης, Σ., «Η ελληνική κοινότης Κωνσταντζης Ρουμανίας», στο *Mélanges offerts à Octave et Melpo Mérlie* II (Αθήνα 1952), σελ. 94-95, 114. Σε αυτό το σημείο αξίζει να υπογραμμίσουμε ότι το γυμνάσιο του Γαλατσίου εξυπηρετούσε και την ελληνική παροικία της Βραί λας, καθώς οι δύο πόλεις βρίσκονται πολύ κοντά η μία στην άλλη.
23. Πλήθος στοιχεία για την οργάνωση, το προσωπικό και τους μαθητές των κοινοτικών σχολείων στη Ρουμανία στο Ιστορικό Αρχείο Υπουργείου Εξωτερικών, φάκ. Α/22: Ελληνικά σχολεία Ρουμανίας 1923-1929.

Bibliography :

	Μάνεσης Σ. , "Η ελληνική κοινότης Κωνσταντζης Ρουμανίας", <i>Mélanges offerts à Octave et Melpo Mérlie</i> , τόμ. II, Αθήνα 1952, 75-116
	Ράδος Α. , "Τα ελληνικά σχολεία της Ρουμανίας στο τέλος του 19ου και τις αρχές του 20ού αιώνα", Δημάδης, Κ.Α. (επιμ.), <i>Ο ελληνικός κόσμος ανάμεσα στην εποχή του Διαφωτισμού και στον εικοστό αιώνα</i> , τόμ. Γ, Αθήνα 2007, 141-148
	Papacostea-Danielopolu C. , <i>Comunită ț ile grecești din România în secolul al XIX-lea</i> , București 1996
	Μπελιά Ε. , "Ο Ελληνισμός της Ρουμανίας κατά το διάστημα 1835-1878 (Συμβολή στην ιστορία του επί τη βάσει των ελληνικών)", <i>Δελτίον της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος</i> , 26, 1983, 5-62
	Κοντογεώργης Α. , "Οι ελληνικοί σύλλογοι στη Ρουμανία κατά το 19ο αιώνα. Συμβολή στη μελέτη της ανάπτυξης του συλλογικού φαινομένου στον παροικιακό ελληνισμό", Δημάδης, Κ.Α. (επιμ.), <i>Ο ελληνικός κόσμος ανάμεσα στην εποχή του Διαφωτισμού και στον 20ό αιώνα</i> , τόμ. Γ, Αθήνα 2007, 91-104

Ελληνική εκπαίδευση στα ρουμανικά παράλια του Ευξείνου Πόντου

	Filip C. , <i>Comunitatea greacă de la Brăila, 1864-1900</i> , Brăila 2004
	Giurescu C. , <i>Istoricul oraşului Brăila din cele mai vechi timpuri până azi</i> , Bucureşti 1968
	Perianu R. , <i>Istoria şcoalelor din oraşul şi judeţ ul Brăila (1832-1864)</i> , Bucureşti 1941

Sources

Ιστορικό Αρχείο Υπουργείου Εξωτερικών Ελλάδος, φάκ. 45/1, 1905.

Ιστορικό Αρχείο Υπουργείου Εξωτερικών Ελλάδος, φάκ. 31/2, 1906.

Arhivele Naţionale Istorice Centrale ale României, Ministerul Cultelor şi a Instrucţiunii Publice.

Direcţia Judeţeană a Arhivelor Naţionale Brăila, Fond Comunitatea Greacă din Brăila.

Direcţia Judeţeană a Arhivelor Naţionale Brăila, Fond Comunitatea Greacă din Brăila, fond Prefectura Brăilei.

Μεταξάς-Λασκαράτος, Διονύσιος, *Ελληνικά παροικία Ρωσσίας και Ρωµονίας* (Βραΐλα 1900).

Rados, Leonidas (επιμ.), *Şcolile greceşti din România (1857-1905). Restituţii documentare* (Bucureşti 2006).

Κανονισμός του εν Γαλατσίω Ελληνικού Εκπαιδευτηρίου. Συνταχθείς επί τη βάσει κανονισμών των εν Ελλάδι και Γαλλία Δημοσίων και Ιδιωτικών Εκπαιδευτηρίων (Γαλάτσι 1859).

Κανονισμός και διοργανισμός του εν Βραΐλα Γαλλικού Παρθεναγωγείου (Βραΐλα 1864).

Κανονισμός της εν Γαλατσίω Ελληνικής Κοινότητας (χ.χ., χ.τ.).

Κανονισμός της εν Βραΐλα Ελληνικής Κοινότητας (Βραΐλα 1870).

Quotations

Από τον κανονισμό της ελληνικής κοινότητας στο Γαλάτσι

Οί εν Γαλατσίω παροικούντες Έλληνες, συνελθόντες εις έν και λαβόντες ύπ' όψιν διαφόρους ειδικάς ανάγκας της έν τη πόλει ταύτη όλομελείας αύτων, άποφαίνονται.

Άρθρο 1. Συνίσταται έπταμελής έπιτροπή, σκοπός της όποίας είναι έν γένει μέν ή προαγωγή των ήθικών και υλικών συμφερόντων της όλομελείας, ιδίως δέ ή σύστασις και ή συντήρησις έκκλησίας, προκαταρκτικού σχολείου, νοσοκομείου και οίουδήποτε άλλου φιλανθρωπικού καταστήματος, άρχομένη από του κατ' αύτην αναγκαιοτέρου.

Κανονισμός της εν Γαλατσίω Ελληνικής Κοινότητας (χ.χ., χ.τ.), σελ. 1.